

Zelforganiserende ANBO-leesgroepen

Beknopte evaluatie 'ANBO gaat literair'

Lex van Andel

COSBO

In samenwerking met, en met bijdragen van:

- Martie Woudhuizen, Liesbeth van Aerssen,
Tjer Oele en Agnes Cornelis (ANBO Amsterdam)
- Astrid van Ketel en Leonie Berkouwer (GGD Amsterdam)

1° druk: maart 2006

2° druk: juni 2006 *typografisch aangepast, inhoudelijk ongewijzigd*

Project 'Systematische preventie bij ouderen in Amsterdam'
Materialen - 3

Dit project van COSBO-Amsterdam is opgezet op initiatief van ANBO-Amsterdam en is mede mogelijk gemaakt door de steun van:

- Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling gem. Amsterdam (DMO)
- Gemeentelijke geneesk. en gezondheidsdienst (GG&GD)
- Stimuleringsfonds Openbare Gezondheidszorg (Fonds OGZ)
- Nationaal Fonds Ouderenhulp (NFO)
- Stichting Sluyterman van Loo
- Stichting Roomsche Catholiek Oude Armen Kantoor (RCOAK)
- Stichting Het R.C. Maagdenhuis
- Stichting Brentano Steun des Ouderdoms
- Agis/het Zorgkantoor
- de provincie Noord-Holland

Project Systematische Preventie serie 'Materialen'

1. Oriëntatiecursus 'Zó wil ik oud worden' - *draaiboek voor begeleiders pilots*
2. Methodiek individuele coaching - *draaiboek pilots individuele gesprekken*
3. Zelforganiserende leesgroepen - *opzet en evaluatie 'ANBO gaat literair'*
4. Themakaarten - *een hulpmiddel bij de verkenning van levensthema's*
5. Bewegen oudere migranten - *draaiboek pilot samenwerking bij activiteiten*
6. Levenskunst - *informatie over dit spel*

NB: Al deze materialen zijn de startmaterialen waarmee de proefprojecten zijn ingegaan. Op basis van deze 'pilots' en de evaluaties daarvan kunnen de materialen verder ontwikkeld worden. Dit valt buiten het kader van het project.

Op deze wijze zijn de materialen (met uitzondering van het spel Levenskunst) geen definitieve eindproducten; het zijn wel belangrijke stappen in het ontwikkelingstraject naar bruikbare methoden voor systematische preventie.

serie 'Rapporten'

1. Preventie bij ouderen in de literatuur - *een 'quick scan' naar aspecten, stromingen en programma's van preventie in welzijn en gezondheid bij ouderen*
2. Preventie bij ouderen in Amsterdam aangeboden - *inventarisatie op hoofdlijnen van het Amsterdams aanbod van preventieactiviteiten op het terrein van welzijn en gezondheid voor ouderen*
3. Amsterdamse ouderen over ouder worden - *notitie n.a.v. 27 groepsgesprekken met oudere Amsterdammers over hun beleving van het ouder worden*

[Al deze documenten zijn in te zien / te downloaden op www.cosbo-amsterdam.nl]

COSBO - Amsterdam	<i>per 1 augustus 2006:</i>
Prins Hendrikkade 48-H	Plantage Middenlaan 14
1012 AC Amsterdam	1018 DD Amsterdam
Telefoon: 020 - 614 81 89	
Fax: 020 - 614 79 87	
E-mail: cosbo@cosbo-amsterdam.nl	
Website: www.cosbo-amsterdam.nl	

© COSBO-Amsterdam 2006

Gedeelten van teksten mogen worden overgenomen mits voorzien van bronvermelding en verwijzing naar website.

Zelforganiserende ANBO-leesgroepen
Evaluatie 'ANBO gaat literair'

Woord vooraf	4
1. Inleiding.....	4
2. De werkwijze van de leesgroepen.....	5
3. Korte beschrijving van de organisatie van de leesgroepen	6
4. De opzet van deze evaluatie	7
5. Beschrijving van de resultaten	8
6. Conclusies	12
7. Aanbevelingen.....	14
 Bijlagen:	
1. Vragenlijsten evaluatie (deelnemers / groepsgesprekken)	15
2. Overzicht van de 'ANBO gaat literair' Leesgroepen per 25 maart 2006	18

Woord vooraf

De opzet van deze evaluatie is tot stand gekomen dankzij de waardevolle bijdragen van Martie Woudhuizen, Liesbeth van Aerssen, Tjer Oele en Agnes Cornelis. Een woord van dank ook aan Astrid van Ketel en Leonie Berkouwer, beiden van GGD Amsterdam; zij hebben intensief meegedacht bij het opstellen van de vragenlijst en de verwerking van de evaluatiegegevens in dit verslag.

1. Inleiding

In 2003 zijn bij ANBO Gewest Amsterdam de 'ANBO gaat literair' leesgroepen als nieuwe activiteiten gestart. Sindsdien zijn er per wijk door de hele stad, samen met filialen van de Openbare Bibliotheek, twintig groepen opgericht.

Dit gebeurde in nauwe samenwerking met het COSBO project systematische preventie. Dit project wil ouderen in Amsterdam stimuleren zich bewuster voor te bereiden op het ouder worden vanuit een meer positieve beeldvorming van het ouder worden, onder meer door meer hun capaciteiten, hun kracht aan te spreken. Om zelfsturing en empowerment van ouderen te stimuleren worden in dit project verschillende instrumenten en programma's ontwikkeld. Enkele voorbeelden hiervan zijn: de nieuw ontwikkelde cursus 'Zó wil ik oud worden!', persoonlijke coachingsgesprekken, themakaarten en 'Meer bewegen oude migranten'.

Een belangrijk motief om de 'ANBO gaat literair' leesgroepen op te zetten was omdat wetenschappelijk is vastgesteld dat een kwalitatief goed ervaren sociaal netwerk bijdraagt aan iemands welbevinden. (Zie: De Amsterdamse leefbaarheidsaanpak gewogen, van Soomeren en Tops, 2000)

2. De werkwijze van de leesgroepen

2.1 De 'selfsupporting werkwijze'

De ANBO doet een beroep op de eigen verantwoordelijkheid en vaardigheden van de deelnemers zelf. Vanaf het begin wordt gestimuleerd dat de deelnemers van de leesgroep zelf een rol spelen in het goede verloop van de activiteit; er is geen begeleider van 'buiten'; uit de leden van de groep komen wisselend gespreksleiders; er is een vaste contactpersoon met de ANBO: de verantwoordelijkheid voor de goede uitvoering en leiding van de leesgroep ligt bij de groep zelf. Ook het ondernemen van activiteiten naast de leesgroep is afhankelijk van het eigen initiatief van de deelnemers.

2.2 De faciliterende rol van de ANBO

De ANBO start, werft en faciliteert. De deelnemers doen het verder zélf. Het gewest van de ANBO speelt een voorwaardenscheppende, faciliterende rol en geen uitvoerende of begeleidende rol; de ANBO zorgt ervoor dat de groep wordt opgestart en nieuwe deelnemers worden ingeschreven en contributie wordt geïnd voor de leesgroep. De leesgroepen zijn voor ANBO leden en niet leden. ANBO leden betalen: € 22,-; niet leden betalen: € 27,50 De deelnemers krijgen hiervoor per jaar vijf gesprekshandleidingen en leeswijzers, die speciaal hiervoor zijn ontwikkeld.

2.3 Leesgroepen opgezet per buurt/ afdeling

Een ander belangrijk kenmerk van de leesgroepen is dat zij per stadsdeel of wijk zijn opgezet. Op deze manier wil de ANBO bijdragen aan buurtnetwerken: mensen leren anderen kennen en kunnen op deze manier wellicht in voorkomende gevallen een persoonlijk beroep op elkaar doen.

2.4 De faciliterende rol van de Openbare bibliotheek Amsterdam

De Openbare bibliotheek Amsterdam speelt ook een belangrijke voorwaardenscheppende rol bij de organisatie van de leesgroepen: in het bibliotheekfiliaal van het betreffende stadsdeel wordt de introductiebijeenkomst gehouden. Ook biedt de bibliotheek vaak ruimte aan de leesgroep om bijeen te komen en stelt de boeken beschikbaar.

3. Korte beschrijving van de organisatie van de leesgroepen

Er zijn momenteel (maart 2006) in totaal 20 leesgroepen verspreid over de stad. De groepen komen per seizoen gemiddeld vijf keer bijeen.

Bij het opzetten en organiseren van de leesgroepen ging het om een voor de Anbo betrekkelijk nieuwe werkwijze van 'de selfsupporting groepen'.

3.1 De werving

Voor de werving en publiciteit is een folder gemaakt en zijn persberichten geplaatst in huis aan huisbladen. De folder is vooral verspreid bij de bibliotheken en in de ANBO afdelingen.

3.2 Introductie

Voor de start van nieuwe groepen zijn introductiebijeenkomsten gehouden in nauwe samenwerking met de bibliotheekfilialen in de wijken. De bijeenkomsten vinden ook meestal in het bibliotheekfiliaal plaats. De ANBO afdeling is hiervan op de hoogte gesteld en ook hierbij uitgenodigd. Bij de organisatie hiervan speelden ANBO vrijwilligers Liesbeth van Aerssen en Martie Woudhuizen een belangrijke rol.

3.3 De leeswijzers

Op deze introductiebijeenkomsten gaf de Karin van Welt, Neerlandicus en samensteller van de leeswijzers, uitgebreide uitleg over 'ANBO gaat literair', de leeswijzers die elke leesgroep ontvangt en de manier waarop de groep te werk kan gaan. De leeswijzers bieden over elk boek dat gelezen wordt achtergrondinformatie en discussievragen ter bespreking.

3.4 Eigen initiatief van de deelnemers

Op de introductiebijeenkomst wordt met de aspirant-deelnemers besproken dat van hen verwacht wordt dat zij datum, tijd en plaats van samenkomst zelf in onderling overleg regelen. Afhankelijk van de mogelijkheden van de bibliotheek en voorkeur van de deelnemers is de plaats van samenkomst in principe het filiaal van de bibliotheek. Ook maken de nieuwe groepen met elkaar afspraken wie contactpersoon met de ANBO is en wie om beurten de gespreksleider is.
(Zie hierachter de bijlage met het overzicht van alle 20 groepen, met startdatum en stadsdeel, wijk of bibliotheek en aantal deelnemers)

4. De opzet van deze evaluatie

In juni 2005 heeft het COSBO een beknopte evaluatie gehouden onder de zeven eerste leesgroepen. De vraag was hoe de deelnemers de leesgroepen als activiteit ervaren, wat zij vonden van de werkwijze van de leesgroepen en of de activiteit van invloed was op hun sociale contacten en bijdraagt aan omvang en kwaliteit van het sociaal netwerk.

De ANBO veronderstelt daarbij dat vernieuwing van aanbod en werkwijze van de ANBO de vereniging aantrekkelijker kan maken voor nieuwe leden. Daarom is het van belang stil te staan bij de bruikbaarheid van de faciliterende rol van de ANBO en de selfsupporting werkwijze bij de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Ook wordt de vraag gesteld wat de beste manier is om de faciliterende rol bij de organisatie van nieuwe activiteiten te vervullen.

4.1 Vraagstelling van de evaluatie

1. Op welke wijze heeft de ANBO de voorwaardenscheppende rol bij de organisatie van de leesgroepen vervuld?
2. Is de wijze waarop deze 'ANBO gaat literair' leesgroepen in de ANBO worden georganiseerd een bruikbare werkwijze bij de opzet van nieuwe activiteiten?
3. Hoe werkt de 'selfsupporting' werkwijze?
4. Hoe waarden de ANBO(nieuwe) leden deze activiteit?
5. Draagt deze manier van organiseren bij aan de vernieuwing van de ANBO als organisatie?
6. Is de ANBO met deze activiteiten op deze manier georganiseerd aantrekkelijk voor nieuwe leden?
7. Leveren de ANBO gaat literair leesgroepen voor de deelnemers een bijdrage aan de omvang en kwaliteit van hun sociaal netwerk?

4.2 Over de werkwijze van deze evaluatie

Voor de evaluatie is gebruik gemaakt van verschillende methoden namelijk.: een schriftelijke vragenlijst en twee groepsinterviews.

In juni 2005 zijn per post 45 vragenlijsten toegezonden aan de deelnemers van de zeven eerste leesgroepen.

Deze groepen zijn gestart in 2003. Er is voor deze groepen gekozen omdat verondersteld mocht worden dat zij al meer ervaring hadden opgedaan met de werkwijze van de leesgroepen; ook was de kans groter dat de leden van de leesgroepen elkaar al iets beter hebben leren kennen. Dit was een belangrijke vraag die wij wilden onderzoeken. Daarom was het minder zinvol groepen die korter dan 12 maanden bijeen kwamen te onderzoeken.

4.3 Schriftelijke vragenlijst

In de schriftelijke vragenlijst zijn o.m. vragen gesteld over de volgende onderwerpen: bekendheid met de ANBO, motivatie om naar de introductiebijeenkomst te gaan en te gaan deel nemen aan de leesgroepen, tevredenheid met de leesgroep, de rol van gespreksleider en contactpersoon, de sfeer in de groep, verantwoordelijkheid van de groep, het onderling contact in de groep, het initiatief tot andere activiteiten.

4.4 Groepsinterviews

In aanvulling op de vragenlijsten zijn er twee groepsinterviews gehouden. Hiervoor zijn opnieuw alle 45 deelnemers van de leesgroepen uitgenodigd. Men kon kiezen tussen twee dagdelen. Hier namen in totaal 17 deelnemers van de zeven 'oude' leesgroepen aan deel. (16 vrouwen en 1 man). Alle zeven leesgroepen waren bij deze bijeenkomsten vertegenwoordigd.

In beide interviews is het gesprek gevoerd aan de hand van de volgende onderwerpen: positieve en minder positieve punten in de uitvoering van de leesgroep, de sfeer in de groep, de zorg voor de voortgang door de groep, activiteiten naast de leesgroep en suggesties voor verbetering van de organisatie.

5. Beschrijving van de resultaten

In juni 2005 zijn per post vragenlijsten toegezonden aan de 45 deelnemers van de zeven eerste leesgroepen. Hiervan zijn 34 (76%) ingevulde vragenlijsten teruggekomen.

Voor de groepsinterviews zijn dezelfde 45 deelnemers van de leesgroepen uitgenodigd. Aan de groepsinterviews namen in totaal 17 personen deel, verdeeld over twee groepen. (16 vrouwen en 1 man). In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de vragenlijst en de groepsinterviews samengevoegd.

5.1 Bereik en kenmerken van de deelnemers

Het aantal deelnemers per groep loopt uiteen van 5 tot 10.

De leeftijd van de deelnemers verschilt sterk: de meeste deelnemers zijn tussen de 60 en 80 jaar. Het overgrote deel is vrouw. Onder de 34 mensen die de vragenlijst hebben ingevuld zijn twee mannen.

Leeftijden	
50 -60 jaar	1
60 -70 jaar	13
70 -80 jaar	11
80 -90 jaar	9

5.2 Geïnformeerd over de leesgroep

Men wist via verschillende kanalen van het bestaan van de leesgroepen. Deze kanalen waren: persoonlijke contacten (7), door een folder (6), door een bericht in de krant (5), iemand van de ANBO (12), de openbare bibliotheek (4), ANBO vizier (3).

Ongeveer de helft van de respondenten zijn op de hoogte van het bestaan van de leesgroepen door persoonlijke contacten.

5.3 Redenen om naar de introductiebijeenkomst te komen

De redenen om naar een introductiebijeenkomst over 'ANBO gaat literair' te gaan liepen uiteen van: interesse in lezen in het algemeen en van speciaal Nederlandse literatuur, interesse in deelname aan een leesgroep tot contact met andere mensen om over het gelezen boek te praten. Sommigen hadden belangstelling omdat het een nieuwe activiteit was, Enkelen vonden het interessant om deel te nemen als bestuurslid van de afdeling en om te kijken wat het voor deelnemers kon betekenen.

5.4 Redenen om aan de leesgroep deel te gaan nemen

Ook bij het werkelijk gaan deelnemen speelden verschillende redenen een rol: om met anderen van gedachten te kunnen wisselen over de gelezen boeken, als stimulans om weer te gaan lezen of vanwege het aantrekkelijke aanbod. Ook de goede introductie door de samensteller van de leeswijzers, Karin van Welt, speelde bij de beslissing een belangrijke rol. Als andere redenen golden: het contact met andere mensen en het bijeenkomen met een leuk groepje mensen, het lezen van boeken waar je zelf niet zo gauw voor zou komen.

5.5 Tevredenheid over de leesgroep

Op de vraag of men tevreden was over de leesgroep op dit moment wordt door de meeste mensen redelijk goed tot zeer goed geantwoord. Enkele citaten uit de vragenlijsten en de interviews:

- *"Ik zit in een leuke groep mensen die er naar mijn mening zinvol over praten"*
- *"Wij luisteren graag naar elkaar; het opent een nieuwe kijk op de interpretaties van de gelezen boeken".*
- *"Wij gaan serieus op de stof in en het samen bespreken gaat heel goed."*
- *'Ik lees boeken die ik anders niet zou lezen'*
- *" Wij vinden de groep van zes leden iets te klein."*

- *“Ook het gezelligheidsaspect wordt niet vergeten. Nieuwe sociale contacten”*
- *“2 jaar leesgroep gevolgd; wel veel wisselingen in de leesgroep; afmeldingen, nieuwe aanmeldingen”*
- *“Heel erg goed omdat wij naast lezen ook uitgaan”*

In één groep had men last van een chagrijnige mevrouw die steeds te laat kwam. Omdat zij een negatieve invloed op de groep had is haar gezegd dat zij beter niet meer kon komen. Een andere groep liep slecht, er was veel verloop, en kon moeilijk afspraken maken met het filiaal van de bibliotheek: de contactpersoon van de leesgroep had er geen tijd meer voor.

5.6 De taak van gespreksleider

Hoewel de meeste mensen aangaven niet eerder ervaring hadden opgedaan als gespreksleider wordt in de meeste leesgroepen per keer van gespreksleider gewisseld en dat vindt men een goede manier.

Eén groep heeft een vaste gespreksleider: “Het hoorde bij mijn werk en ik vond het fijn om te doen” en de overige groepsleden stemden ermee in.

Een andere groep zegt de taak met z'n allen te vervullen: “Bij ons kleine groepje was niemand gespreksleider, niet nodig!” Ook zijn er mensen die duidelijk aangeven dat zij geen gespreksleider zijn geweest, omdat zij “het niet zo makkelijk vinden om het woord te nemen”. Enkele mensen hadden in hun werk ervaring opgedaan met het leiden van een gesprek.

5.7 De taak van de contactpersoon met de afdeling

De meeste leesgroepen hebben een vaste contactpersoon met de ANBO afdeling. Soms is dat dezelfde als de (vaste) gespreksleider. Toch vinden de meeste deelnemers dat er niet veel contact met de afdeling is.

5.8 De groep zelf verantwoordelijk voor organisatie en leiding

De meeste mensen vinden het prima dat de groep verantwoordelijk is voor organisatie en leiding en geven aan dat dit ook goed loopt. Zij vinden het: “Normaal voor volwassen mensen”.

Enkelen vinden het ‘matig’ en enkelen hebben geen mening. Er is wel behoefte aan enige begeleiding vanuit de ANBO. Ook wil iemand “de begeleiding van een deskundige”. Er is kritiek op de onduidelijke financiële afwikkeling van de activiteit. In een groep maakt een notulist verslagen van elke bijeenkomst.

5.9 Sfeer in de groep

In de meeste groepen is de sfeer goed tot uitstekend. Iedereen krijgt de tijd om zijn zegje te doen, wordt gezegd in de groepsinterviews. Ook trouw naar de groep komen draagt bij aan de goede sfeer. In één groep loopt het soms een beetje rommelig, afhankelijk van de gespreksleider. De deelnemers vinden de tijdsbewaking hier een probleem.

In een andere groep wordt opgemerkt dat het gesprek leidt tot andere onderwerpen, en dat wordt positief gewaardeerd.

5.10 Onderling contact veranderd

De meeste mensen zeggen in de eerste plaats te komen voor het samen bespreken van boeken. Positief is dat men gemerkt heeft dat de groep een goede voortgang heeft. Men zegt dat het ook plezierig is om andere mensen te ontmoeten buiten de eigen kring.

“Je spreekt weer eens andere mensen.” “Het is altijd gezellig.”

In twee van de zeven groepen kenden de deelnemers elkaar al, in de andere groepen nog niet.

Op de vraag of het onderlinge contact in de loop van de tijd veranderd is, komen vele verschillende antwoorden.

Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan dat het contact in de loop van de tijd niet veranderd is. Anderen zeggen dat het onderling contact vertrouwder is geworden, ook andere gespreksonderwerpen kunnen dan aan bod komen. Dit verschilt sterk per groep.

Deelnemers van een kwart van de groepen noemen het contact 'heel erg goed': zij gaan naast de leesgroep ook met elkaar uit. Anderen zeggen: 'wij kennen elkaar beter, bellen elkaar tussendoor gemakkelijk op, of spreken elkaar tussendoor.' In een deel van de groepen heeft men elkaar persoonlijk beter leren kennen: "De gesprekken worden persoonlijker".

5.11 Met elkaar naast de leesgroep iets ondernemen

Een groot deel van de groepen onderneemt geen activiteiten met elkaar naast de leesgroep. Toch zijn er groepen die dit wel doen. Dit loopt uiteen van met elkaar eten, samen naar een film, lezing of theater of andere uitjes. Eén groep is op bezoek geweest bij het letterkundig museum. Sommigen gaan samen wandelen of gaan bij elkaar thuis op bezoek.

5.12 Deelnemers uit dezelfde buurt

Verschillende mensen juichen het toe dat de leesgroepen per buurt/wijk worden georganiseerd: zij vinden het ook prettig voor meer uitgebreid contact, het geeft een saamhorigheidsgevoel.

Anderen constateren dat zij verspreid over de stad wonen en zien dat als een gegeven.

5.13 ANBO gaat literair als reden om lid te worden van de ANBO

De meeste ondervraagden bleken al eens gehoord te hebben van de ANBO. Een deel van de deelnemers (24 van de 34 mensen) van de mensen was al lid van de ANBO. Bij 10 van de 34 mensen was 'ANBO gaat literair' een reden om lid te worden van de ANBO.

5.14 Ondersteuning van de ANBO Amsterdam voor de leesgroepen

Er is gevraagd wat ANBO Amsterdam meer kan doen om de leesgroepen van dienst te zijn dan nu al gebeurt, namelijk het organiseren van introductiebijeenkomsten, het toezenden van leeswijzers en het innen van contributie.

De wensen lopen uiteen van:

- een gesprekshandleiding,
- hulp bij werving en publiciteit voor nieuwe leden,
- contact met de ANBO over de voortgang,
- nieuwe leden kunnen verwijzen naar andere groepen en
- contact met andere leesgroepen.

Verder geeft iemand aan in de winter *interesse te hebben in culturele en sportieve activiteiten*. Ook zijn er mensen geïnteresseerd in mogelijkheden voor gezamenlijke uitstapjes dit iets met literatuur te maken hebben, lezingen door schrijvers, bepaalde activiteiten die iets met lezen en boeken te maken hebben, en museumbezoek.

- Ook wordt gevraagd met de filialen van de bibliotheken te overleggen over de beschikbaarheid van de boeken. Iemand doet de suggestie dat de bibliotheken de boeken minder lang uitlenen, zodat de boeken sneller kunnen rouleren.

- Verder wordt de wens geuit vooral door te gaan met de toezending van de leeswijzers. Zij geven erg goede achtergrondinformatie en worden zeer gewaardeerd.

De vragen vindt men vaak moeilijk. Wel vraagt men alle leeswijzers tegelijk en tijdig toe te zenden. Om al deze punten organisatorisch goed te laten lopen vinden de deelnemers een coördinator voor de leesgroepen bij de ANBO zeer gewenst.

5.15 Samenwerking met de bibliotheek

De meeste groepen komen in de bibliotheek bijeen en dat bevalt in de regel goed. Een groep komt bijeen tijdens openingstijden van de bibliotheek, hun wens is om daarbuiten bijeen te komen. Een knelpunt dat met veel nadruk wordt genoemd is dat de boeken die op de lijst staan niet altijd in elk filiaal beschikbaar zijn. Daarom is er de vraag aan de bibliotheek of de te lezen boeken in voldoende aantal gereserveerd kunnen worden.

5.16 Samenvatting van de resultaten van de evaluatie

In juni 2005 zijn per post 45 vragenlijsten toegezonden aan de deelnemers van de zeven eerste leesgroepen. Hiervan zijn 34 (76%) ingevulde vragenlijsten teruggekomen.

Uit deze interviews kwam een heel positief beeld naar voren; men heeft er veel waardering voor dat dit georganiseerd wordt. Uit de evaluatie blijkt een grote tevredenheid van de deelnemers met de leesgroepen.

De werkwijze van de selfsupporting groepen slaat goed aan. Ook is bij de meeste mensen waardering voor de wijkgerichte opzet van de groepen.

Voor de deelnemers gaan samen een boek bespreken en andere mensen ontmoeten buiten de eigen kring hand in hand. De sfeer in de meeste groepen is goed. Sommige deelnemers nemen naast de bijeenkomsten van de leesgroepen nog initiatief tot andere activiteiten.

Men vindt een goede organisatie, coördinatie en ondersteuning van de groepen door de ANBO is zeer gewenst. De samenwerking met de samensteller van de leeswijzers, Karin van Welt en de samenwerking met de bibliotheken wordt in de meeste gevallen positief gewaardeerd.

6. Conclusies

6.1 De voorwaardenscheppende rol van de ANBO

Hoewel er knelpunten waren bij de uitvoering heeft ANBO met ondersteuning van het COSBO de voorwaardenscheppende rol bij het op gang brengen van de 'ANBO gaat literair' leesgroepen op een effectieve wijze vervuld. Deze rol bestond uit het organiseren van introductiebijeenkomsten, het toezenden van leeswijzers en het innen van contributie. De deelnemers hebben daarnaast gevraagd om een duidelijke coördinatie tijdens bij de voortgang van de activiteit, bijv. hulp bij werving en publiciteit voor nieuwe leden, contact met de ANBO over de voortgang, nieuwe leden kunnen verwijzen naar andere groepen en voor contact met andere leesgroepen.

Het is heel belangrijk dat er goede organisatorische voorwaarden rondom de leesgroep bestaan en dat er een plek is waar men, indien nodig, praktische vragen kan stellen.

6.2 De bruikbaarheid van de werkwijze

Deze manier van organiseren kan goed werken bij de opzet van nieuwe ANBO activiteiten. De wijze waarop deze activiteit is opgezet (namelijk: deelnemers worden geworven voor een duidelijke activiteit, er vindt een enthousiaste introductie plaats, deelnemers ontvangen materiaal en worden opgeroepen om voor de uitvoering van de activiteit zelf verantwoordelijkheid te nemen) biedt veel kansen bij het op gang brengen van andere activiteiten.

Hiervoor moet wel op de achtergrond een contactpersoon aanwezig zijn die aandacht kan besteden aan organisatorische randvoorwaarden die de voortgang mogelijk maken.

Lang niet alle leden van de leesgroepen komen uit één buurt.

Toch vinden veel mensen het feit dat de leesgroepen per buurt worden georganiseerd gemakkelijk bij het onderhouden van contacten. Het is daarom goed om dit in de toekomst voort te zetten.

6.3 De 'selfsupporting werkwijze'

De 'selfsupporting werkwijze' blijkt goed aan te slaan: de meeste groepen werken met een wisselende gespreksleider en een vaste contactpersoon die voortkomen uit de groep. De deelnemers vinden het vanzelfsprekend dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor de voortgang van de groep en bij de meeste gaat dit ook goed. Deze manier van organiseren kan goed werken bij de opzet van nieuwe ANBO activiteiten.

6.4 Waardering van de deelnemers

Zowel uit de gegevens van de vragenlijsten als van de groepsinterviews blijkt dat de deelnemers een hoge waardering hebben voor de leesgroep als nieuwe activiteit.

6.5 Bijdrage aan vernieuwing van de ANBO

Voor het bereiken van nieuwe, jongere leden is van belang dat de ANBO eigen initiatief en het zelforganiserend vermogen ondersteunt.

Dit kan door goede faciliteiten en goede organisatorische randvoorwaarden te bieden. Deze organisatie en werkwijze kan bijdragen aan de vernieuwing van de ANBO als organisatie, omdat gebleken is dat met het bieden van enkele goede faciliteiten waardevolle activiteiten kunnen worden opgezet.

6.6 Aantrekkelijkheid voor nieuwe leden

Door activiteiten als 'ANBO gaat literair' aan het activiteitenaanbod toe te voegen verbreedt de ANBO het activiteitenaanbod en kan beter aansluiten bij de interesse van de jongere doelgroep. Hiermee kan de ANBO ook aspirant – leden voor de bond interesseren.

6.7 Bijdrage aan de omvang en kwaliteit van hun sociaal netwerk

Het samen bespreken van boeken en het elkaar ontmoeten gaan hand in hand. Het ontmoeten en leren kennen van andere mensen wordt als positief ervaren, en is een bijkomend effect. Afhankelijk van het persoonlijke initiatief van de deelnemers kan dit leiden tot activiteiten naast de leesgroep.

In de beperkte opzet van deze evaluatie was het niet mogelijk een antwoord te geven op de vraag welke bijdrage de leesgroepen leveren aan de kwaliteit en omvang van het sociaal netwerk van de deelnemers. Om de vraag te beantwoorden welke groepsprocessen leiden tot het nemen van initiatieven voor extra activiteiten door de deelnemers is vervolgonderzoek noodzakelijk.

7. Aanbevelingen

- 7.1 Wat betreft de voorwaardenscheppende rol van de ANBO: de ANBO moet zorgen voor goede organisatorische voorwaarden rondom de leesgroep. Belangrijk is dat er een plek is waar men soms sommige praktische vragen kan stellen.
- 7.2 Om alles organisatorisch goed te laten lopen is een stedelijke coördinator voor de leesgroepen bij de ANBO noodzakelijk. Tot de taak van de coördinator behoort o.m.: zorg voor werving en publiciteit, organiseren van introductiebijeenkomsten, inschrijven van nieuwe deelnemers, zorg voor inning van contributie en verzending leeswijzers, samenwerken met bibliotheek filialen en de auteur van de leeswijzers (Karin van Welt) en bekend maken van de leesgroepen bij de ANBO afdelingen.
- 7.3 De ANBO kan de ervaring met deze faciliterende organisatie en de selfsupporting werkwijze gebruiken bij de opzet van nieuwe activiteiten.
- 7.4 Er bestaat interesse bij leden van de leesgroepen om gezamenlijke activiteiten te organiseren met en voor leden van de leesgroepen, bij voorkeur op initiatief van een of meer van de leden. Te denken valt aan: gezamenlijke uitstapjes dit iets met literatuur te maken hebben, lezingen door schrijvers, bepaalde activiteiten die iets met lezen en boeken te maken hebben, en museumbezoek. Aanbeveling is dit met de leden van de leesgroepen te bespreken.
- 7.5 De band van de leesgroepen met de ANBO-afdelingen moet worden versterkt. Dit vraagt weinig werk en levert voor de ANBO en voor de leesgroepen een positief effect op: bekendheid aan de activiteiten van de afdeling en nieuwe leden van voor de leesgroep. De afdelingen kunnen iets kunnen doen aan bekendmaking van de leesgroepen in hun afdeling, bijvoorbeeld in het afdelingsblad, bij nieuwe leden, of via een berichtje in de huis aan huis of buurtbladen.
- 7.6 De ANBO moet in overleg treden met de bibliotheekfilialen over beschikbaarheid van de boeken en ruimtes.
- 7.7 Om de vraag te beantwoorden welke groepsprocessen in de leesgroepen leiden tot het nemen van initiatieven tot extra activiteiten door de deelnemers is vervolgonderzoek noodzakelijk.

Bijlage 1

A) Vragenlijst individuele deelnemers 'ANBO gaat literair'

1. Hoe wist u van het bestaan van deze leesgroep?
  - Via persoonlijke contacten
  - Door een folder
  - Door een bericht in de krant
  - Via iemand van de ANBO
  - Via de openbare bibliotheek
  - Anders, namelijk.....

2. Wat was voor u de reden om naar een voorlichtingsbijeenkomst over 'ANBO gaat literair' te gaan?

3. Waarom besloot u uiteindelijk om deelnemer te worden van een leesgroep van 'ANBO gaat literair'?

4. Bent u tevreden over de leesgroep op dit moment?
Toelichting:.....

5. Was u wel eens gespreksleider?
Zo ja: hoe vaak? Hoe vond u dat?
Zo nee: waarom niet?

6. Had u al ervaring met de rol van gespreksleider?

7. Bent u contactpersoon voor uw leesgroep?
Zo ja: waarom heeft u dat gedaan? Hoe bevalt het?
Zo nee: waarom niet?

8. Wat vindt u ervan dat de verantwoordelijkheid voor de organisatie en leiding van de groep bij de deelnemers zelf ligt?

9. Hoe is de sfeer in de groep?
Toelichting:.....

10. Kende u al leden van de groep?
Zo ja, hoeveel? .....

11. Is het onderling contact in de loop van de tijd veranderd?
Zo ja, waar bestaat die verandering uit? .....

12. Heeft u de deelnemers aan uw leesgroep ook persoonlijk beter leren kennen?

13. Heeft u, buiten de boekbesprekingen om, contact met één of meer deelnemers?

Zo ja, van welke aard is dat contact? .....

14. Wat vindt u ervan dat de meeste deelnemers uit dezelfde buurt komen?

15. Heeft uw leesgroep daarnaast nog wel eens samen iets ondernomen?

Zo ja, wat was de aard van die activiteiten? .....

16. Hebt u daar ook aan deelgenomen?

Was u zelf wel eens initiatiefnemer van dergelijke activiteiten?

17. Kende u de ANBO al voordat u deelnemer aan de leesgroep werd?

18. Heeft uw Leesgroep contact met de ANBO afdeling in uw wijk?

Zo ja, hoe verloopt dit?

19. Was 'ANBO gaat literair' voor u een reden om lid te worden van de ANBO?

20. Waarmee zou ANBO Amsterdam uw Leesgroep op dit moment van dienst kunnen zijn? Bijvoorbeeld:

- publiciteit,
- werven van deelnemers,
- contact over de voortgang,
- contact met andere leesgroepen onderling,
- andere activiteiten nl.;
- anders nl. ....

(N.B.: Er zijn hier meer antwoorden mogelijk)

21. Waar komt u nu bijeen? Hoe bevalt dat?

Toelichting:.....

22. Heeft u nog suggesties voor uitbreiding van de samenwerking met de Openbare Bibliotheken?

23. Bent u een man/ vrouw?

24. Wat is uw geboortejaar?

25. Overige opmerkingen:

.....

Hartelijk dank voor het invullen. Wilt u deze vragenlijst in bijgaande envelop terugzenden aan:
ANBO Gewest Amsterdam, Antwoordnummer 10642, 1000 RA Amsterdam

B) Vragenlijst t.b.v. de groepsinterviews

Gesprek met leden van de leesgroepen ANBO gaat literair 28 sept. en 5 okt. 2005

Welkom; voorstellen. **Doel van dit gesprek:**

Dit gesprek maakt deel uit van een onderzoek naar hoe de deelnemers de werkwijze van de leesgroepen ervaren. Dit onderzoek wordt dit jaar door het COSBO op verzoek van de ANBO uitgevoerd. Voor de ANBO zijn leesgroepen betrekkelijk nieuwe activiteiten, en ook de wijze waarop deze worden georganiseerd is anders. Het blijkt dat er veel belangstelling voor is.

De ANBO wil graag van u weten hoe u de deelname aan deze groep ervaart, en of de wijze waarop de leesgroep georganiseerd is daar voor u persoonlijk ook een positieve bijdrage aan heeft geleverd.

Ook zouden wij graag van u willen weten of uw deelname aan de leesgroep heeft geleid tot uitbreiding van uw sociale contacten.

Uit het onderzoek komt een eindverslag met aanbevelingen aan het Gewestbestuur van de ANBO om de werkwijze en de organisatie waar nodig te verbeteren.

Aard van het gesprek: Groepsinterview

Organisatorische kant

Als u iets wilt vragen of zeggen over de praktische organisatie van ANBO gaat literair, bijv. over de betalingen, enz dan kunt u die vragen en opmerkingen maken, ik ben niet degene die hier direct antwoord op kan geven, wel kan ik dan uw vragen en opmerkingen noteren en deze doorgeven aan een collega van mij, die meer in de praktische organisatie zit van ANBO gaar literair. Joke Schipper.

De meeste van u hebben de vragenlijst ingevuld, waarvoor wij u hartelijk danken.

Toch willen wij graag nog enige aanvullende informatie van u.

1. Hoe loopt de leesgroep waar u in zit?
  - a. Wat ziet u als de positieve punten van de leesgroep? Wat draagt bij aan een prettige sfeer?
  - b. Wat ziet u als minder positieve punten van de leesgroep?
2. Wat vindt u ervan dat de zorg voor een goede voortgang van de groep bij de groep zelf ligt? (geen begeleiding van buiten, erop letten dat de gesprekken over de boeken goed lopen, dat er een gespreksleider is, dat u duidelijke afspraken maakt wanneer u bijeenkomt. Loopt dat bij u goed? Zijn er ook nadelen aan?
3. Toen u zich aanmeldde voor ANBO gaat literair hebt u dat toen ook gedaan met de verwachting om uw sociale contacten uit te kunnen breiden? Zo ja, vindt u dat die verwachting ook gerealiseerd wordt?
4. Is het onderling persoonlijk contact tussen u als leden van de leesgroep uitgebreid door uw deelname aan de leesgroep?
  - a. Zo ja, waar bestaat die verandering uit? Kunt u hiervan een voorbeeld geven?
  - b. Hebt u door de leesgroep enkele mensen persoonlijk beter leren kennen?
  - c. Hoe karakteriseert u het contact met de andere leden van de leesgroep? (gewoon lid van de leesgroep, goede kennis, goede vriend/in)
5. Hebt u suggesties voor de verbetering van de organisatie van de leesgroep
6. Overige opmerkingen over de leesgroep

Bijlage 2

Overzicht van de ANBO gaat literair Leesgroepen per 25 maart 2006

<i>Nr.</i>	<i>opgericht</i>	<i>naam groep</i>	<i>leden</i>	<i>ANBO-afdeling</i>	<i>OBA</i>	<i>Opm.</i>
1	2003	Binnenstad Pintohuis 1	8	Binnenstad		
2	2003	Bos en Lommer 1	6	Bos en Lommer		
3	2003	Diemen	7	Diemen		
4	2003	Geuzenveld	6	Geuzenveld-Slotermeer		
5	2003	Osdorp 1	7	Osdorp		
6	2003	De Pijp	8	Rivierenbuurt /de Pijp		
7	2003	Slotervaart 1	8	Slotervaart Overtoomseveld		
8	2003	Zeeburg Javaeiland	6	Zeeburg		groep komt thuis bijeen gestopt per 2005-2006
9	2003	Oud Zuid Roelof Hartplein	5	Zuid-West		
10	2004	Kinkerbuurt 1	6	Oud-West		
11	2004	Kinkerbuurt 2	9	Oud-West	OBA	medewerker OBA doet mee groep komt thuis bijeen
12	2004	Noord Molenwijk	8	Tuindorp Oostzaan		
13	2004	Noord Banne Buiksloot	8	Midden-Noord Nieuwendam		
14	2004	Osdorp 2	7	Osdorp		
15	2004	Slotervaart 2	9	Slotervaart Overtoomseveld		
16	2004	Staatsliedenbuurt	4	Binnenstad		groep los van ANBO verder
17	2005	Binnenstad Pintohuis 2	4	Binnenstad		
18	2005	Binnenstad Prinsengracht	7	Binnenstad	OBA	medewerker OBA doet mee
19	2005	Noord Nieuwendam	4	Midden Noord-Nieuwendam		
20	2005	Oud-Zuid Roelof Hartplein	6	Zuid-West		
21	2005	Zuid-Oost Reigersbos	9	Gaasperdam	OBA	medewerker OBA doet mee
		wachtlIJst/geïnteresseerden	27			
		afdelingswachtlIJsten		Bos en Lommer		
				Diemen		

25-mrt-06